

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Tamara Mak

**ULOGA KUĆNIH LJUBIMACA U ODGOJU DJECE
MLAĐE ŠKOLSKE DOBI**

DIPLOMSKI RAD

Osijek, 2016.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni učiteljski studij

**ULOGA KUĆNIH LJUBIMACA U ODGOJU DJECE
MLAĐE ŠKOLSKE DOBI**

DIPLOMSKI RAD

Predmet: Poznavanje biljaka i životinja
Mentor: izv. prof. dr. sc. Irella Bogut
Student: Tamara Mak
Matični broj: 2227
Modul: A

Osijek, studeni, 2016.

SAŽETAK

U radu se polazi od povijesti pripitomljavanja životinja do njihovog suživota s ljudima u novijem dobu. Kućni su ljubimci postali ravnopravni članovi obitelji te gotovo svaka obitelj ima barem jednoga kućnoga ljubimca. Time su ljudi, odrasli i djeca, u svakodnevnoj interakciji s kućnim ljubimcima i životinjama općenito. Moj je rad usmjeren na djecu mlađe školske dobi i ulogu koju kućni ljubimci imaju u njihovom životu. Razmatra se pozitivno djelovanje suživota djece s kućnim ljubimcem.

Cilj je istraživanja ispitati stavove djece mlađe školske dobi o kućnim ljubimcima. U skladu s time sam obavila intervju u kojemu će se vidjeti rezultati istraživanja.

Ključne riječi: kućni ljubimci, djeca mlađe školske dobi, privrženost, odgoj

SUMMARY

The thesis starts with the history of domestication of animals to their coexistence with humans in a new age. Pets become full members of the family and almost every family has at least one pet. Therefore people, adults and children, are in the everyday interaction with pets and animals in general. My thesis is aimed at younger school-aged children and the role that pets have in their life. I'm considering the positive effects of coexistence of children with a pet.

The goal of this research is to examine the attitudes of younger school-aged children about pets. So I did interview in which we will see the results of the research.

Keywords: pets, children younger school-aged children, commitment, education

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. KUĆNI LJUBIMCI.....	2
2.1. Pripitomljavanje prvih kućnih ljubimaca	2
2.1.1. Psi	2
2.1.2. Mačke	3
2.2. Razvoj kućnih ljubimaca	4
2.3. Sličnost ljudi i životinja.....	5
2.4. Prava životinja	6
2.4.1. Prava životinja u Hrvaskoj	6
3. KUĆNI LJUBIMCI I ČOVJEK	7
3.1. Zašto ljudi uzimaju kućne ljubimce?.....	7
3.2. Dobrobit kućnih ljubimaca na zdravlje	8
3.3. Bolesti koje prenose kućni ljubimci	9
3.4. Životinje kao naši suradnici.....	10
3.4.1. Psi tragači	10
3.4.2. Policijski psi	11
3.4.3. Potražni psi u vatrogastvu	12
3.4.4. Psi vodiči	13
4. KUĆNI LJUBIMCI I DJECA	14
4.1. Privrženost kao temelj odnosa.....	14
4.1.1. Sigurno privržena djeca.....	15
4.1.2. Nesigurno privržena djeca.....	16
4.2. Privrženost djece kućnomu ljubimcu	16
4.3. Kućni ljubimci i djeca s ADHD-om.....	19
4.4. Uloga kućnih ljubimaca kod djece – pregled istraživanja.....	20
4.4.1. Hrvatski istraživači.....	20

4.4.2. Strani istraživači.....	21
5. ZASTUPLJENOST TEMA O ŽIVOTINJAMA U ŠKOLSTVU.....	22
5.1. Teme u zdravstvenome odgoju.....	22
6. PODRUČJE ISTRAŽIVANJA	23
6.1. Ispitanici i metode	23
6.2. Cilj istraživanja.....	23
6.3. Rezultati istraživanja i rasprava.....	23
7. ZAKLJUČAK	29
8. LITERATURA.....	30
9. PRILOZI.....	31

1. UVOD

Životinje i ljudi su od davnina međusobno povezani i djeluju jedni na druge. Pripitomljavanje je divljih životinja vremenom dovelo do toga da životinje postanu ravnopravni članovi obitelji odnosno kućni ljubimci. Osim kućnih ljubimaca, životinje mogu biti i naši suradnici te obavljati vrlo složene poslove. Različiti su razlozi zašto ljudi imaju kućne ljubimce. Nekima daju osjećaj povezanosti i sigurnosti te time čine da se osjećaju dobro, neki ih uzimaju kako bi ih netko dočekao kod kuće te kako bi stekli osjećaj da ih netko treba. Klinički psiholozi smatraju da nam kućni ljubimci omogućuju da se osjećamo voljeno. U mom krugu bliskih ljudi gotovo svi imaju kućnoga ljubimca ili više njih pa i ja sama. Istraživanja pokazuju da kućni ljubimci mogu doprinijeti kvaliteti zdravlja poput smanjenja krvoga tlaka, anksioznosti ili usamljenosti. Evidentno je da se razvila snažna privrženost ljudi prema kućnim ljubimcima i obrnuto.

Na ovu sam se temu odlučila jer me naročito zanima privrženost djece mlađe školske dobi kućnim ljubimcima te njihova uloga u odgoju i razvoju djece. Djeca se vrlo rano susreću s životinjskim likom koji se pojavljuje u crtićima, knjigama ili kao igračka. U interakciji s ljubimcem uče razumjeti potrebe i osjećaje životinja i ljudskih bića, razvijaju empatiju, samopoštovanje te se uče odgovornosti.

U prvom je poglavlju opisan razvojni put životinja od divljaštva do kućnih ljubimaca. Također, osvrnula sam se na sličnosti ljudi i životinja te prava životinja. Sljedeće je poglavlje usmjereno na dobrobiti i utjecaj kućnih ljubimaca na čovjeka. U trećem poglavlju saznajemo o privrženosti općenito i privrženosti djece prema kućnim ljubimcima. Četvrto se poglavlje odnosi na teme u zdravstvenom odgoju koje su usmjerene na prevenciju nasilničkog ponašanja i odgovorno ponašanje prema živim bićima. Nadalje, u posljednjem sam poglavlju opisala svoje provedeno istraživanje te prikazala rezultate istoga.

2. KUĆNI LJUBIMCI

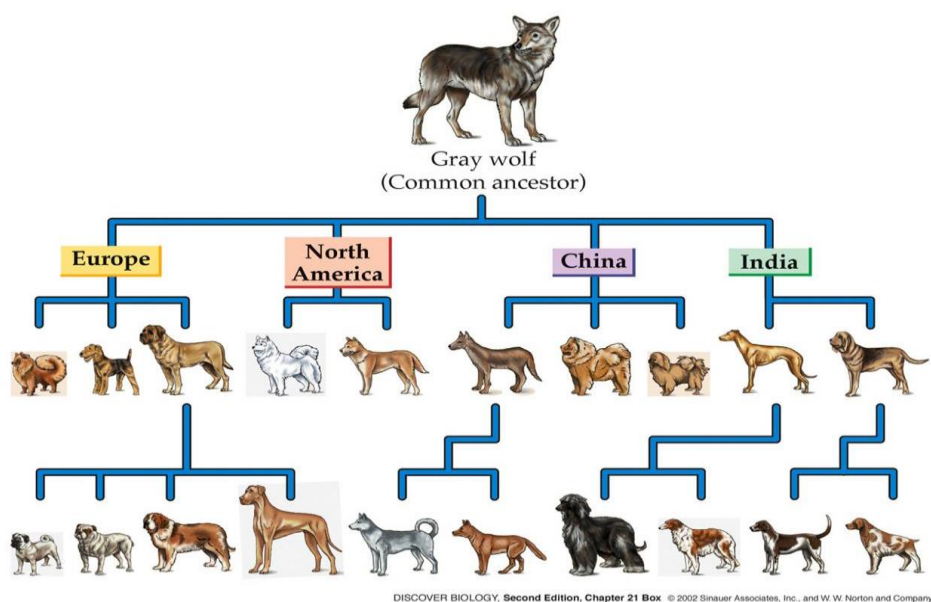
2.1. Pripitomljavanje prvih kućnih ljubimaca

Životinje i naši preci su se stoljećima uzajamno napadali, bježali i bojali jedni drugih da bi s vremenom postali jedni drugima nužni za život. Najprije su životinje bile izvor hrane, a zatim su shvatili da se dijelovi tih bića mogu upotrebljavati i u druge svrhe. Tako su počeli izrađivati alat od kostiju, a od krzna odjeću. (Krizmanić, 2016.) Domesticiranje ili pripitomljavanje proces je prilagođavanja bioloških organizama za preživljavanje u društvu.

2.1.1. Psi

Najčešće se tvrdi da je prva životinja koju je čovjek pripitomio bio vuk od kojih su kasnije potekli psi. Arheološki nalazi to potvrđuju jer su vučje kosti pronađene u ljudskim obitavalištima prije 400 tisuća godina. Pretpostavlja se da su se vukovi ljudskim staništima približili kako bi pojeli nešto od odbačene hrane te tako počeli i živjeti blizu ljudi. Time su stvorili novu zajednicu ljudi i životinja te učeći jedni od drugih zajednički prošli kroz dio evolucije. Smatra se da su ljudi naučili obilježavati svoj teritorij i loviti u čoporu od vukova. Pripitomljavanjem vukova mijenjali su se i ljudi pa su se tako počeli udruživati zbog zajedničkog lovljenja, jela i dužnosti oko djece.

U Izraelu je 1978. godine pronađen kostur žene koja je prije 12 000 godina bila pokopana sa štenetom u naručju. Egipćani su bili povezani s velikim brojem životinja. Prvi su slikali, radili kipove i mumificirali mačke, a faraoni su ih, uz pse, imali i kao kućne ljubimce. Također, imali su i kraljevske zoološke vrtove u kojima su držali egzotične životinje. (Krizmanić, 2016)

Slika 1. Evolucija pasa

<http://officialhuskylovers.com/evolution-of-wolf-into-dogs> 18.11.2016.

2.1.2. Mačke

Mačke potječu od afričkih divljih mačaka, a danas su najpopularnija vrsta kućnih ljubimaca. Tijekom pripitomljavanja nisu doživjele velike promjene. Pitome vrste mačaka su poput divljih još uvijek u stanju same preživjeti u prirodi. Pretpostavlja se da su se mačke približile ljudima zbog hrane te su se vremenom udaljile od svojih predaka i lovile oko ljudskih nastambi. Zbog svoje sposobnosti komuniciranja s ljudima nizom različitih oblika glasanja, bile su privlačne ljudima. Na Cipru je 2004. pronađen čovjek pokopan s mačkom prije 9500 godina. U Siriji i Turskoj pronađene su 10 000 godina stare glinene skulpture mačaka.

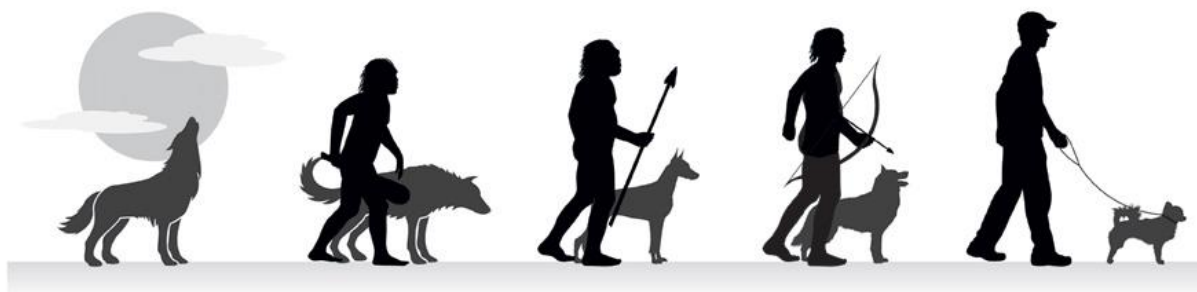
Pripitomljavanje drugih životinja započelo je vjerojatno kada su naši preci prestali živjeti kao lovci te počeli samostalno uzgajati hranu koja im je potrebna za život. Prva goveda pripitomljena su 6000 godina pr. Kr., a konji prije 5000 godina. Konji su posljednji veliki sisavac kojega je čovjek pripitomio. (Krizmanić, 2016)

2.2. Razvoj kućnih ljubimaca

„Erich Fromm prvi je opisao pozitivnu, emocionalnu psihološku orijentaciju ljudi prema svemu što je živo i vitalno i nazvao je 1964. godine *biofilija*.“ (Krizmanić, 2016: 22) Najpoznatiji američki evolucijski biolog Edward O. Wilson smatra da je ljubav prema živim bićima ili biofilija posljedica biološke evolucije. Suživot sa životinjama ostavio je trag na našem DNK pa imamo urođenu sklonost emocionalnom vezanju prema svim živim bićima.

Tijekom 19. stoljeća, razdoblja nagloga razvoja srednje klase te novih znanstvenih teorija, na Zapadu su kućni ljubimci postali dijelom obitelji. Vjerojatno zato što je tada Britanijom vladala kraljica Viktorija koja je imala 88 kućnih ljubimaca, najviše pasa.

U 20. stoljeću posjedovanje kućnoga ljubimca postaje općeprihvaćeno. Ljubimci postaju raznolike životinje, velike i male, egzotične ili domaće. Osnivaju se društva za zaštitu životinja te se sve više počinje govoriti o pravima životinja. U današnjem svijetu postoje milijuni kućnih ljubimaca koji su, uz pse i mačke, ptice, zečevi, gmazovi, ribe te vrste zamoraca i glodavaca. U Hrvatskoj je do kraja lipnja 2011. bilo 226 000 čipiranih pasa, dok je u SAD –u 2009. bilo 78,2 milijuna pasa i 94 milijuna mačaka, Kanadi 7,9 milijuna mačaka i 5,9 milijuna pasa. (Krizmanić, 2016)

Slika 3. Razvoj kućnih ljubimaca

<http://burnspet.co.uk/petcare/burns-pet-nutrition-advice/evolution.html> 18.11.2016.

2.3. Sličnost ljudi i životinja

Postojala su različita stajališta o životinjama. Filozofi i teolozi smatrali su da je ljude stvorio Bog pa su stoga odvojeni od životinja, dok su mislioci smatrali da prema životinjama treba postupati s ljubavlju jer među ljudima i životinjama ima puno sličnosti. Francuski filozof Rene Descartes smatrao je da su životinje automati, odnosno niža bića koja nemaju svijest. Za razliku od njega, Aristotel je sumnjao u to da životinje mogu razmišljati i da mogu osjetiti glad, bol i ljutnju. Rješenje tog problema ponudio je Darwin u svojoj knjizi porijeklo vrsta 1859. godine. Iznio je da životinje nisu automati i svrstao ljude u životinje. Smatrao je da mravi imaju čudesan mozak. Kasnija su istraživanja pokazala da se mravi međusobno prepoznaju kao pojedinci, mogu prepoznati neprijatelja, ostavljaju za sobom trag kako bi ih drugi slijedili i poučavaju druge pripadnike svoje vrste. Ose također prepoznaju lica jedna drugoj, a cvrčci pamte pjesme drugih cvrčaka. Ribe se razlikuju po osobinama ličnosti, mogu biti povučene, sramežljive i agresivne. Imaju razvijeno socijalno učenje što znači da uče gledajući jedna drugu. Vrapci uče pjevati slušajući druge vrapce, a svrake same izrađuju alat kojim dohvaćaju hranu. Znanstvenica Karen McComb istraživala je ponašanje slonova. Otkrila je da je njihovo društvo usmjereno prema obitelji, a rodbinski se povezane obitelji drže zajedno. Slonovi bdiju uz svoje umiruće članove i olakšavaju im posljednje trenutke što je dokaz da pokazuju empatiju. Mnogi se istraživači bave ispitivanjem čovjekolikih majmuna. Ustanovili su da mogu upariti boje i oblike, raspoznavati ljudska lica te da imaju vlastiti oblik kulture koje prenose na mladunčad.

Život je životinja i ljudi sličan. Objema su vrstama potrebni su hrana i voda, partner za razmnožavanje, moramo rješavati probleme s kojima se svakodnevno susrećemo i izbjegavati opasnosti i neprijatelje. Koristeći svoja osjetila istražujemo okolinu i prilagođavamo se.

Mađarski su istraživači, ispitujući socijalnu privrženost između ljudi i pasa, otkrili kako psi osjećaju separacijsku tjeskobu kada ostanu sami kod kuće. Socijalna je privrženost termin koji se u psihologiji upotrebljavao za opis privrženosti između majke i djece. Tjeskoba kod pasa jednaka je kao kod djece kada se majka udalji od njih, a prestaje kada se majka odnosno vlasnik vrati. Otkrili su da psi reagiraju na kretanju pokazivanja. Prema tome psu je dovoljno da pokažemo prstom ili očima gdje je sakrivena stvar i on će ju tamo potražiti. Na televiziji smo mogli vidjeti priloge o psima koji znaju više od 200 riječi te koji donose igračku koju im vlasnik pokaže na fotografiji. Brojna istraživanja pasa pokazuju da brzo i rado uče te da imaju veliku sposobnost razumijevanja. Za razliku od pasa, s mačkama je teško provoditi istraživanja jer ne žele sudjelovati ako moraju ponavljati iste zadatke. (Krizmanić, 2016)

2.4. Prava životinja

„Zahvaljujući podacima prikupljenima u istraživanjima brojnih životinjskih vrsta koji su pokazali da životinje uistinu razmišljaju, međusobno komuniciraju, rješavaju probleme i pokazuju određene emocije, Parlament Baleara, autonomnog španjolskog otočja, izglasao je 2007. godine zakon kojim se svim primatima priznaje njihova individualna ličnost.“ (Krizmanić, 2016: 71) Novi Zeland je priznao prava čovjekolikim majmunima pa se na njima ne smiju vršiti testiranja, istraživanja niti poučavanja. Velika Britanija ima zakon protiv okrutnosti o životinjama.

2.4.1. Prava životinja u Hrvaskoj

U Zakonu o zaštiti životinja stoji da je zabranjeno životinje ubijati, nanositi im bol, patnju i ozljede te ih namjerno izlagati strahu, zabranjeno je uzgajati životinje na način da trpe bol, povećavati agresivnost životinja, huškati životinje na druge životinje ili ljude, dresirati ih na agresivnost, organizirati borbe životinja, koristiti životinje za cirkuske i druge predstave, izlagati životinje nepovoljnim temperaturama i vremenskim uvjetima, zanemarivati životinje s obzirom na njihovo zdravlje, smještaj, ishranu i njegu, upotrebljavati nedopuštene zamke, ograničavati kretanje životinjama. (Zakon o zaštiti životinja, članak 4)

„Svatko tko ozlijedi životinje mora joj pružiti potrebnu pomoć, a ukoliko to nije u mogućnosti sam učiniti, mora joj osigurati pružanje pomoći.“ (Zakon o zaštiti životinja, članak 6)¹

Udruga Prijatelji aktivno se uključuje dajući svoje primjedbe i prijedloge za izmjene i dopune Zakona o zaštiti životinja, koje bi životinjama omogućile veću zakonsku zaštitu od postojeće. Prijatelji životinja tražili su sljedeće izmjene Zakona o zaštiti životinja: zabranu uzgoja činčila i svih drugih životinja za krzno, zabranu ubijanja životinja u skloništima, zabranu žigosanja kopitara, kontrolu razmnožavanja kućnih životinja, oduzimanje životinje i abrana nabavljanja druge životinje, zabranu držanja i korištenja svih životinja u cirkusima i dr. ²

¹ <http://www.zakon.hr/z/257/Zakon-o-zaštiti-životinja>

² <http://www.prijatelji-zivotinja.hr/index.hr.php?id=2750>

3. KUĆNI LJUBIMCI I ČOVJEK

3.1. Zašto ljudi uzimaju kućne ljubimce?

Kućni ljubimci su sve životinje koje žive zajedno s ljudima u njihovom domu. Svojim vlasnicima čine drušvo i emocionalno se vežu jedno za drugo. Ljudi bi pri uzimanju kućnog ljubimca trebali razmisliti zašto ga žele, jesu li dovoljno odgovori i spremni posvetiti svoje slobodno vrijeme životinji. Time bi se smanjio broj napuštenih životinja koje ljudi često odbacuju. Krivo je smatrati da životinje ne traže ništa zauzvrat za svoju privrženost. “Naši su nam kućni ljubimci privrženi ako nastojimo zadovoljiti njihove potrebe, ako ih volimo i to im na primjeren način pokazujemo, ali ne i ako ih sustavno zanemarujemo ili čak maltretiramo.” (Krizmanić, 2016: 45)

Različiti su razlozi zbog kojih ljudi uzimaju kućne ljubimce. Nekima daju osjećaj povezanosti i sigurnosti te time čine da se osjećaju dobro, neki ih uzimaju kako bi ih netko dočekao kod kuće te kako bi stekli osjećaj da ih netko treba. Klinički psiholozi smatraju da nam kućni ljubimci omogućuju da se osjećamo voljeno. O privrženosti pasa najbolje svjedoči pas Hatchiko o kojemu je snimljen i film. On je nakon smrti svoga vlasnika desetak godina odlazio na mjesto gdje je dočekivao vlasnika s posla.

Slika 4. Isječak iz filma Hatchiko

<http://heartlandfilm.org/movies/hachi-a-dogs-tale> 18.11.2016.

Neki ljudi žele kao kućnog ljubimca samo čistokrvnu životinju ili rijetku vrstu koju neće imati nitko osim njih. Smatram da pravim ljubiteljima životinja nisu bitne takve odrednice te da je svaka životinja jednako vrijedna. Životinje bi trebale izabrati nas, a ne mi njih. Vrste pasa koje se najčešće susreću u gradu pa i njihova imena ovise o modi odnosno o tome koju životinju šetaju poznate osobe. Jedno vrijeme popularni su bili jazavčari pa ovčari, koker španijeli, pudli, a sada čivave i maltezeri. Drago mi je vidjeti da je danas u gradu sve više mješanaca. (Krizmanić, 2016)

3.2. Dobrobit kućnih ljubimaca na zdravlje

Kućni ljubimci donose brojne dobrobiti za čovjeka. Šetnja psa tjelovježba je vlasniku te mogućnost upoznavanja drugih ljudi i životinja. Često i sama u šetnji s psom bez ikakvog upoznavanja porazgovaram s drugim vlasnicima pasa o vrlinama i navikama naših kućnih ljubimaca. Životinjama treba dati hranu i vodu, prošetati ih, pogladiti, igrati se s njima te razgovarati. Sve je to dobro za životinje i ljude.

Mnogi misle da se sa životinjama ne može razgovarati, no istraživanja pokazuju da čak 96% ljudi razgovara sa svojim ljubimcima. Vlasnici pozdravljaju svoje životinje, pitaju ih što su radili, jesu li gladni te im govore da su lijepi, pametni, možda ponekad i zločesti. Životinje odgovaraju neverbalnim znakovima poput pogleda, micanjem ušiju, mahanjem repa, okretanjem leđa te različitim vrstama glasanja.

Ljudi u današnje vrijeme sve više žive u socijalnoj izolaciji kojoj je posljedica osamljenost. „Osamljenost je štetna poput pušenja, prekomjerne tjelesne težine visoke razine kolesterola ili povišenog krvnog tlaka.“ (Krizmanić, 2016: 49) Okruženi smo ljudima koji se sve manje dodiruju, a socijalni ili emocionalni dodiri služe povezivanju s drugim ljudima što znači da gubimo vezu s okolnim svijetom.

Medicinska istraživanja pokazala su da maženje kućnog ljubimca snižava tlak te masnoće u krvi. Prema istraživanju američkog Nacionalnog instituta za zdravlje ljudi koji imaju psa rjeđe umiru od srčanog udara. Predenje mačke smiruje, smanjuje anksioznost i depresivnost vlasnika. (Krizmanić, 2016)

3.3. Bolesti koje prenose kućni ljubimci

Bolest koju prenosi mačka naziva se bolest mačjeg ogreba, a uzrokovana je gram-negativnom bakterijom *Bartonella henselae*. Može se dobiti nakon mačjeg ogreba, ugriza ili čak i lizanja. Očituje se povećanim limfnim čvorovima i povišenom temperaturom.³ Tinea je lišaj koji nastaje na tjemenu i tijelu odnosno gljivična infekcija na stopalima. Pokazuje se u obliku crvenih krugova na koži. Roundworm je najčešći parazit kod mačaka od kojega se godišnje zarazi do 10 tisuća djece. Simptomi kod ljudi su kašalj, otežano disanje, bol u trbuhu te krv u stolici. Kornjača je mogući prijenosnik salmonelle koja se u ljudi pojavljuje kao groznica, glavobolja, mučnine i povraćanje.⁴ U sprječavanju bolesti najvažnije je redovno održavati higijenu.

Kućni ljubimci više nisu toliko opasni za zdravlje jer se čiste od nametnika i cijepe. No, mogu u samoobrani napasti dijete, ugristi ga ili ogrebsti ukoliko dijete u igri učini životinji nešto što nije primjereno. Zato dijete treba pripremiti na dolazak kućnoga ljubimca i naučiti ga kako se ponašati prema njemu. Potrebno mu je objasniti da životinja osjeća bol i da se može uvrijediti ako se prema njima loše ponašamo.

Slika 5. Higijena ruku kao prevencija bolesti

<http://www.mnn.com/health/healthy-spaces/questions/how-hot-does-water-need-to-be-when-you-wash-your-hands> 18.11.2016.

³ <http://www.plivazdravlje.hr/aktualno/clanak/16964/Bolest-macjeg-ogreba.html>

⁴ <http://www.tportal.hr/lifestyle/zdravlje/310516/Znate-li-koje-bolesti-mozete-dobiti-od-kucnih-ljubimaca.html>

3.4. Životinje kao naši suradnici

Ljudi se stoljećima koriste životinjama poput goveda, konja, deva, slonova kako bi im pomogle u prenošenju tereta i obradi njiva. Uz te životinje, posljednjih su se nekoliko stoljeća među službenim životinjama istakli psi. Osim jednostavnijih poslova poput vuče saonica, oni obavljaju i vrlo složene poslove za koje su specijalizirani.

3.4.1. Psi tragači

Prvi specijalizirani psi spašavatelji i tragači bili su bernardinci. Pronalazili su i šapama otkopavali ljude koje je zatrpala lavina ili koji su upali u provaliju u švicarskim Alpama. Najpoznatiji bernardinac bio je Barry koji je spasio između 40 i 100 ljudskih života te time zaslužio spomenik u Bernu. Od 1955. godine bernardinci se više ne koriste u takvim akcijama spašavanja. Psi imaju izuzetan njuh koji je od 1000 do 10 000 000 puta bolji od našega te se zato koriste za pronalaženje ljudi ispod ruševina ili onih koji su upali u provaliju.

Slika 5. Bernardinac

<http://ljubiteljipasa.com/2016/01/12/bernardinac-najpopularniji-pas-koji-spasava-ljude>

18.11.2016.

3.4.2. Policijski psi

Policijski psi se kao pomagači pojavljuju već u srednjem vijeku. Belgija je 1899. godine prva uvela program za treniranje pasa, koji je kasnije preuzela i Njemačka. Prvo su trenirani bili njemački ovčari, a kasnije i brojne druge vrste pasa. Kvaliteta psa ne ovisi o pasmini, već o njegovim sposobnostima. Važna svojstva su upornost te brzo i rado učenje. Svaki policijski pas ima svoga voditelja koji se skrbi za njega za vrijeme dužnosti i u slobodno vrijeme. Kada su policijski psi u službi nose plavo-bijele prsluke koji im omogućuje ulazak u sve ustanove. Uvježbani su za lov na bjegunce, traženje nestalih, otkrivanje droge i leševa. Policijski psi imaju jednaka prava kao i policajci jer se oni smatraju policajcima.

„Ozljeđivanje ili ubijanje policijskog psa smatra se istim ili sličnim kaznenim djelom poput ranjavanja ili ubojstva policajca, pa se u mnogim zemljama tako i kažnjava.“ (Krizmanić, 2016: 79) Između šeste i devete godine policijski psi odlaze u mirovinu, a tada ih uglavnom udomljavaju njihovi voditelji.

Slika 6. Policijski pas

<http://www.policija.hr/52340.aspx> 18.11.2016.

3.4.3. Potražni psi u vatrogastvu

Diljem Europe i svijeta potražni psi u vatrogastvu zauzimaju važnu ulogu u vatrogasnim postrojbama. Ni Hrvatska ne zaostaje jer i naša vatrogasna zajednica ima 12 licenciranih timova s potražnim psima koji su specijalizirani za spašavanje iz ruševina na urbanim područjima. Prvi takav pas kod nas je belgijska ovčarka Rain čiji je vlasnik član Dobrovoljnog vatrogasnog društva u Opatiji.

Kao i vatrogasci, potražni psi moraju u svakome trenutku biti spremni na izlazak na teren. Upravo zato što nikada ne znamo kada će nekome trebati pomoć, pas ide s vatrogascem na posao, provodi svoje slobodno vrijeme, ide na godišnji odmor odnosno postaje član obitelji. Punopravan je član tima i sudionik intervencije pa tako mora imati odgovarajuću opremu, a to je: pseći alpinistički pojas, zaštitne cipele od stakla, a po potrebi i GPS ogrlicu. Važno je naglasiti da oni nisu obučeni za potražnju mrtvih osoba jer je u trenucima nesreće najvažnije spasiti one koji se nalaze živi zakopani ili u vatri.⁵

Slika 7. Vatrogasni pas

<http://www.hvz.hr/potrazni-psi-u-vatrogastvu> 18.11.2016.

⁵ <http://www.hvz.hr/potrazni-psi-u-vatrogastvu>

3.4.4. Psi vodiči

Psi vodiči slijepih ili slabovidnih ljudi također nose prsluke i imaju pristup u sve ustanove. Prvi stupanj obučavanja je socijalizacija u volonterskoj obitelji koja je kompliciran proces jer se sa štenetom treba sustavno baviti. Pas u mladoj dobi mora naučiti komunicirati s ljudima, osnovne naredbe te pravila ponašanja. Tijekom toga jednogodišnjeg razdoblja prati ga se i ocjenjuje kako bi se vidjelo ispunjava li uvjete za daljnje školovanje.

Obitelji koje uzimaju štene, a imaju djecu, trebale bi unaprijed pripremiti djecu na činjenicu da će pas biti s njima samo godinu dana te im objasniti da sudjeluju u humanom djelu. „Uzimanje psa na socijalizaciju može tako biti izuzetan dodatak socijalizaciji i odgoju same djece, koja se odmalena uče raditi za dobrobit drugih, a ne samo na sebe.“ (Krizmanić, 2016: 85) Drugi je stupanj obučavanja u Silver centru i Hrvatskoj udruzi za školovanje pasa vodiča u Zagrebu u trajanju od dvije do tri godine. Važno je da pas vodič nauči okolinu gledati iz perspektive osobe koju vodi. Moraju biti pristojni, bistri, spremni i sposobni na učenje i dobro uočavati okolinu i događaje u njoj. Također, ne smiju biti strašljivi niti reagirati na nagle glasne zvukove ili promet, već moraju biti usmjereni na svoj zadatak. Psi vodiči ostaju u službi 7-8 godina, ovisno o njihovom zdravlju. (Krizmanić, 2016)

Slika 8. Pas vodič štene

<http://guidedogs.blogspot.hr/2013/12/alumni-connections-in-gratitude-gift-of.html> 18.11. 2016.

4. KUĆNI LJUBIMCI I DJECA

4.1. Privrženost kao temelj odnosa

Dosadašnja su istraživanja pokazala da se djeca koja odrastaju uz kućne ljubimce mogu osjećati snažnu privrženost kućnim ljubimcima. „Privrženost je trajna emocionalna veza pojedinca u odnosu na jednu ili više značajnih drugih osoba. Razvija se tijekom prve godine života između djeteta i roditelja (skrbnika), a karakterizira je tendencija traženja i održavanja bliskosti privrženim ljudima za vrijeme stresnih situacija.“ (Colin, 1996; prema Smojver, 2010: 173). Bartholomew i Horowitz smatraju da je najčešće majka ta kojoj dijete prvo postaje privrženo i zato se razmatra priroda emocionalnog odnosa djeteta i majke kao posljedica ponašanja majke prema djetetu, njezinoj senzitivnosti i responzivnosti. Odnosi privrženosti se usvajaju te služe kao prototip za kasnije odnose odnosno upravljaju ponašanjem osobe u novim situacijama te utječu na kvalitetu veze s drugim osobama. (1991; prema Smojver, 2010)

O stilu privrženosti koji se razvio uz primarnu figuru može ovisiti hoće li osoba imati osjećaj povjerenja u druge i uspostavljati kvalitetne odnose s drugima ili će njezin život karakterizirati izoliranost, usamljenost i niska samoprocjena vlastitih sposobnosti.

Slika 9. Najčešći kućni ljubimci

<http://celloplexskincare.com/> 18.11.2016.

4.1.1. Sigurno privržena djeca

Dijete otkada se rodi roditeljima daje razne znakove kao što su plač, nemirnost, spavanje i gugutanje. Da bi se razvila privrženost majka mora uskladiti svoje postupke s djetetovim potrebama. Pretjerana osjetljivost je jednako neadekvatan odgovor na dječju potrebu i može biti jednako uznemirujuć kao i ignoriranje ili neosjetljivost. Responzivnost i senzitivnost na zahtjeve djece ključne su stavke za razvoj sigurne privrženosti. Dijete će naučiti da postoji netko tko je tu za njega kad mu nešto treba te time razvija osjećaj sigurnosti i povjerenja.

„Sigurno privržena djeca na temelju pozitivnog iskustva interakcije s majkom razvijaju model responzivne, pouzdane figure privrženosti i sebe kao vrijednoga ljubavi i pažnje. Tako stvorene pretpostavke prenosit će i u druge interakcije.“ (Lieberman, Doyle i Markiewicz, 1999; prema Smojver 2010: 173). Prema Kernsu (1996.) takva djeca lakše ostvaruju odnose s vršnjacima zato što vjeruju da će vršnjaci također odgovoriti na pozitivan način.

Budući da je dijete razvilo povjerenje i sigurnost ima temelje za razvoj socijalnih vještina, a time manju vjerojatnost za razvoj osjećaja usamljenosti. „Istraživanja pokazuju da postoji pozitivna povezanost između sigurnoga stila privrženosti roditeljima i visokoga stupnja socijalne kompetencije, prihvaćenosti od strane vršnjaka i popularnosti.“ (Coleman, 2003; prema Smojver, 2010: 174). Waters i Sroufe definirali su socijalnu kompetenciju kao sposobnost započinjanja i održavanja zadovoljavajućih recipročnih odnosa s vršnjacima. Takva djeca upuštaju se u zadovoljavajuće interakcije i aktivnosti s odraslim osobama i vršnjacima, a na temelju tih interakcija dalje unapređuju svoju kompetenciju. Sigurni pojedinci najviše su socijalno kompetentni – vjerojatno zato što kroz pozitivnu recipročnu interakciju s responzivnim skrbnikom razvijaju pozitivna očekivanja i osjećaj osobne vrijednosti i efikasnosti. (Smojver, 2010)

4.1.2. Nesigurno privržena djeca

Za razliku od sigurno privržene djece, nesigurno privržena djeca nisu imala pozitivna iskustva u interakciji s majkom. Djetetove potrebe nisu zadovoljene jer je roditelj previše uznemiren u pokušaju da umiri dijete ili ignorira njegove zahtjeve te se time dijete ne osjeća sigurno i zaštićeno.

Nesigurno privržena djeca odrastaju s očekivanjem da će se drugi prema njima odnositi nekonzistentno ili da će ih odbiti, te da oni sami nisu vrijedni da se s njima bolje postupa, što može imati destruktivan utjecaj na njihove odnose s vršnjacima (Nickerson i Nagle, 2005; prema Smojver, 2016).

Nesiguran odnos djeteta i primarnog skrbnika potiče ponašanje kojim dijete odbija svoje vršnjake i time onemogućuje razvoj socijalnih vještina što dovodi do usamljenosti. Prema Kernsu i Stevensu usamljenost je veća kod mladih s lošim socijalnim vještinama koji su neosjetljivi na potrebe i osjećaje drugih. (Smojver, 2016)

Budući da se razvoj empatije potiče kroz odnos s toplim i suportivnim roditeljima, nesigurno će privržena djeca pokazivati veću agresivnost, neprijateljstvo, manje prosocijalno ponašanje i empatiju od sigurno privržene djece.

4.2. Privrženost djece kućnomu ljubimcu

U urbanim sredinama sve veći broj obitelji ima kućne ljubimce. Oni se smatraju značajnim i ravnopravnim članovima obitelji. Dječji svijet prepun je realnih ili imaginarnih životinja koje se pojavljuju u knjigama, crtici, videoigricama, igračkama ili u njihovim kućama i dvorištima. Zbog toga se sve veći broj istraživanja bavi analizama odrastanja uz kućne ljubimce i ulogom koju oni imaju u socioemocionalnom razvoju djece. Kućni ljubimci nerijetko zauzimaju ulogu člana obitelji, s njima se razvija emocionalni odnos i oni djetetu pružaju osjećaj podrške. (Kurdek, 2008; prema Smojver, 2010)

Održavanje blizine objektu privrženosti i traženje fizičkoga kontakta s njim, sposobnost objekta privrženosti da utješi, korištenje objekta privrženosti kao sigurne baze za druga ponašanja i utočišta u uvjetima pojačanoga stresa, te anksioznost kad je objekt privrženosti nedostupan su razlozi zbog kojega se odnos s kućnim ljubimcem može razmatrati kao privrženost. (Crawford, Worsham i Swinehart, 2006; prema Smojver, 2010).

Prema McNicholas i Collis djeca koja odrastaju uz kućne ljubimce mogu se osjećati emocionalno snažno privržena ljubimcima, što se očituje kroz želju i aktivno traženje blizine i društva svojih ljubimaca, provođenje vremena u društvu ljubimaca, pokazivanje snažnih emocija te, u društvu ljubimaca, promjenu negativnoga raspoloženja u pozitivno. (Smojver, 2010) Utvrđeno je da taj odnos može pospješiti djetetovu empatičnost, socijalnu kompetenciju i samopoštovanje.

U proučavanju odnosa koji dijete ima sa svojim kućnim ljubimcem važno je taj odnos proučavati sustavno, razmatrajući i kvalitetu drugih obiteljskih odnosa, osobito odnose s roditeljima jer su to odnosi u djetetovu životu koji mijenjaju i definiraju ostale odnose. Ustanovljeno je da se djeca koja imaju ljubimca i koja žive u povoljnijoj obiteljskoj klimi bolje razvijaju u skladu sa svojom dobi. Prema Melson djeca jedinci ili najmlađa djeca u obitelji više se vežu za kućne ljubimce koji im mogu poslužiti za lakše izražavanje emocija i usvajanje ponašanja koja druga djeca usvajaju izravnom komunikacijom s mlađom braćom i sestrama. (Smojver, 2010)

Slika 10. Autistična djevojčica i njena terapijska mačka

<http://www.boredpanda.com/thula-therapy-cat-autistic-artist-iris-grace/> 18.11.2016.

Djeca u interakciji s ljubimcem koji u potpunosti ovisi o njima, uče razumjeti potrebe i osjećaje životinja, ali i ljudskih bića, i to od najranije dobi. Konrad Lorenz, poznati etolog⁶, preporučio je roditeljima da svojoj djeci omoguće rast i razvoj uz nekoga od kućnih ljubimaca s kojima se može komunicirati, koji gledaju vlasnika u oči i poput ljudi imaju svoju mimiku. Smatra da su takve životinje posebno važne za djecu. Istraživanja su pokazala da djeca koja su odrasla s kućnim ljubimcem bolje tumače neverbalne znakove i govor tijela što je osnova empatije. Empatija je sposobnost uživanja u emocije i stanja drugih ljudi, mogućnost suosjećanja što pridonosi kvaliteti odnosa među ljudima. (Krizmanić, 2016)

Istraživanje provedeno u Austriji pokazalo je da su djeca koja imaju kućnog ljubimca popularnija od onih koja nemaju. Pretpostavka je da su se druga djeca htjela družiti s njima kako bi se mogli igrati s njihovim kućnim ljubimcima. Praćenje je pokazalo da su i kasnije u životu ta djeca popularnija od onih koji nisu odrastali uz kućnog ljubimca.

Prije dovođenje kućnoga ljubimca u obitelj, s djecom se treba dogovoriti koje su njihove obaveze. Djeca koja preuzimaju odgovornost za svoga kućnog ljubimca, hrane ga, šetaju i bave se njim, postaju odgovornija te su često bolji učenici. Kućni su ljubimci također važni za djecu jedince koja su često razmažena i usmjerena na vlastitu dobit. Ljubimac u tom slučaju preuzima dio naklonosti i pažnje, a također i pravi društvo djetetu.

Roditelji katkada prijete svojoj djeci da će izbaciti kućnoga ljubimca za kojega je dijete vezano, ne misleći tada da pokazuju djetetu kako se može i smije okrutno ponašati prema životinji koju svi vole. Autorica Mirjana Krizmanić navodi da i sama zna ljude koji su poklonili kućnoga ljubimca djetetu koje ga je jako željelo te su nakon nekoliko mjeseci ili godina izbacili životinju ili ju poklonili nekome jer im je smetala ili se nisu imali vremena baviti njome.

Istraživanje američke psihologinje Jean Twenge pokazalo je da su današnja djeca koja se po svojim kriterijima smatraju emocionalno stabilnom zapravo anksioznija od djece koja su prije 50 godina psihijatrijski liječena. Smatra da će anksioznost biti povišena dok se ljudi ne nauče osjećati povezani i sigurnima jedni s drugima. To stanje popravljaju životinje koje su naš dodatni izvor oksitocina. Kućni ljubimci odlični su terapeuti koji mogu izmamiti smiješak te otjerati strah, tjeskobu i brige.

⁶ stručnjak koji se bavi proučavanjem ponašanja životinja u njihovoj prirodnoj sredini

Sigmund Freud uočio je da prisutnost psa pomaže djeci da se lakše otvore i opuštenije govore terapeutu. Kanadski dječji psiholog Boris Levinskon uočio je da kod djece koja ne žele govoriti pomaže ako ih ostavi nasamo s dobroćudnim psom. Pri povratku u prostoriju često bi zatekao dijete kako priča s psom. Također je uočio kako su psi vrlo korisni u uspostavljanju kontakta s autističnom djecom te hiperaktivnom djecom s poremećajem pažnje. U američkim školama pokazalo se da prisutnost životinje smanjuje nasilje tijekom odmora.(Krizmanić, 2016)

4.3. Kućni ljubimci i djeca s ADHD-om

U Americi je bio pokrenut program za djecu s ADHD-om u kojemu su oni mogli birati žele li sport ili posvojiti životinju u zoološkom vrtu i brinuti se za nju. Djeca koja su odabrala zoološki vrt, morala su naučiti hraniti i čistiti životinje. Od njih se tražilo da govore tiho i polagano kako se životinje ne bi prestrašile. Uspoređujući grupe, istraživači su uvidjeli da je 93 posto djece dolazilo u zoološki, a 71 posto na sportske aktivnosti. Djeca su bila koncentrirana i spremna na suradnju. Učitelji su uočili da su se njihovi negativni oblici ponašanja značajno smanjili, a samopoštovanje povećalo. (Krizmanić, 2016)

Slika 11. Mačka kao kućni ljubimac u razredu

<https://www.thinglink.com/scene/639105256252243969> 18.11.2016.

„Kad dječaci s tim sindromom steknu povjerenje životinja za koje se brinu, oni počinju osjećati da negdje pripadaju, da su prihvaćeni od drugog živog bića, što prije nisu doživljavali. Mnoga od te djece bila su zlostavljana i imala loša iskustva u obitelji. Roditelj često dugo vremena ne prepoznaju da dijete ima poremećaj, naročito ne oni koji za taj poremećaj nisu nikada ni čuli. Takvu se djecu često optužuje zbog neposlušnosti, lijenosti, nestrpljivosti, pomanjkanja koncentracije, neuljudnog ponašanja.“ (Krizmanić, 2016) Za razliku od roditelja koji često ne znaju što bi s tom djecom pa ih neprimjereno kažnjavaju, životinje miroljubivim načinom sporazumijevanja smiruju djecu.

4.4. Uloga kućnih ljubimaca kod djece – pregled istraživanja

4.4.1. Hrvatski istraživači

Vizek-Vidović, Vlahović-Štetić i Bratko (1999) utvrdili su kako se osnovnoškolska djeca koja imaju psa pokazala empatičnijom i više prosocijalno orijentiranom u odnosu na djecu koja nemaju kućnog ljubimca. Djeca privrženija kućnim ljubimcima procijenila su svoj obiteljski život pozitivnijim u odnosu na one slabije privržene.

Arambašić, Keresteš, Kuterovac-Jagodić i Vizek-Vidović (1999) smatraju kako djeca koja imaju psa i/ili mačku značajno češće koriste određene strategije suočavanja od djece koja nemaju kućnog ljubimca.

Vizek-Vidović, Arambašić, Keresteš, Kuterovac-Jagodić, Vlahović-Štetić (2001) nalaze kako su oni ispitanici koji su imali ljubimca u djetinjstvu, u studentskoj dobi bili više empatični, a za njih je ujedno i bilo vjerojatnije da će izabrati profesiju u kojoj će nekome pomagati, te su bili više orijentirani socijalnim vrijednostima u odnosu na one studente koji nisu imali ljubimca u djetinjstvu. (Ombla, 2012)

4.4.2. Strani istraživači

Poresky je proveo istraživanje koje potvrđuje važnost kućnog ljubimca u obitelji i važnost koju odnos s ljubimcem ima za rani kognitivni, motorički i socijalni razvoj djece u dobi od tri do šest godina.

Ulogu koju kućni ljubimci imaju u psihosocijalnom razvoju djece preadolescentne dobi ispitali su Van Houtte i Jarvis (1995) kod 130- ero djece dobi od 8 do 13 godina koja su bila izjednačena prema bračnom statusu roditelja, socioekonomskom statusu i broju braće/sestara. Rezultati su pokazali kako djeca koja imaju kućnoga ljubimca iskazuju značajno višu razinu autonomije (u odnosu s roditeljima), mišljenja koje imaju o sebi (samopoimanje) i samopoštovanja. Autori navode kako rezultati upućuju na zaključak o skrbi za životinju kao važnom faktoru u razvoju karakteristika autonomne ličnosti u preadolescentnoj dobi.

Daly i Morton (2006) su kod 155 učenika osnovne škole utvrdili kako su djeca koja su imala i psa i mačku bila empatičnija u odnosu na djecu koja su imala psa ili mačku i djecu koja nisu uopće imala ljubimca. Nadalje, djeca koja su bila snažnije privržena svojim ljubimcima bila su empatičnija u odnosu na one manje, a oni empatičniji izrazili su i pozitivnije stavove prema kućnim ljubimcima. (Ombla, 2012)

5. ZASTUPLJENOST TEMA O ŽIVOTINJAMA U ŠKOLSTVU

5.1. Teme u zdravstvenome odgoju

U zdravstvenom odgoju teme vezane uz životinje pojavljuju se u prvome i drugome razredu u sklopu modula Prevencija nasilničkog ponašanja. „Cilj radionica posvećenih prevenciji nasilničkih ponašanja jest pružiti pomoć učenicima u stjecanju znanja, vještina i navika potrebnih za mirno rješavanje napetosti i sukoba kao preduvjeta za izgradnju kvalitetnih odnosa te ukazati da u slučaju povrede ili nanošenja štete nekome od njih obavijeste i potraže pomoć odrasle osobe. Razvijanje osjećaja povezanosti i međusobnoga poštovanja, odolijevanje pritisku vršnjaka, nenasilno rješavanje sukoba, komunikacijske vještine, samokontrola, empatija, odgovorno ponašanje i važnost donošenja ispravnih odluka zauzima važno mjesto u ovom modulu. Posebno je važna analiza konkretnih neprimjerenih ponašanja u školi i okolini.“ (Priručnik za učitelje i stručne suradnike u razrednoj nastavi – Zdravstveni odgoj, AZOO, 2013: 11-12.)

U prvome se razredu tema naziva Kako se ponašamo prema životinjama, a cilj joj je pružiti pomoć učenicima u stjecanju znanja, vještina i navika pri ponašanju prema životinjama te razvijati odgovorno ponašanje prema njima. U drugome se razredu tema zove Ponašanje prema životinjama. Cilj joj je razvijati odgovorno i primjereno ponašanje prema životinjama.

6. PODRUČJE ISTRAŽIVANJA

6.1. Ispitanici i metode

Metodom vezanog intervjua prikupila sam podatke potrebne za istraživanje. Ispitanici su bili 12 slučajno odabranih učenika mlađe školske dobi odnosno učenici 1.-4. razreda osnovne škole. Intervju je bio individualan, a skrbnici su upoznati o načinu sudjelovanja njihove djece u istraživanju. Pri tome sam vodila računa o poštivanju etike ispitanika.

Intervju je bio prilagođen tome imaju li ispitanici kućnoga ljubimca ili nemaju. Na početku intervjua upoznala sam ispitanika s ciljem istraživanja te sam zatražila opće podatke kao što su razred i spol. Zamolila sam ih da iskreno odgovaraju te im naglasila da je intervju anoniman. Pitanja su bila kratka, jasna i lako razumljiva djeci.

6.2. Cilj istraživanja

Cilj je ovoga istraživanja utvrditi utjecaj kućnih ljubimaca na djecu mlađe školske dobi. Istraživala sam empatiju prema kućnom ljubimcima, brigu i privrženost. Koristila sam kvantitativnu vrstu istraživanja te znanstvenu paradigmu pozitivizam. Istraživanje je bilo transversalno jer istražuje presjek pojave u određenom trenutku te empirijsko jer se temelji na prikupljanju, proučavanju te tumačenju podataka iz stvarnosti.

6.3. Rezultati istraživanja i rasprava

Rezultati istraživanja prikazani su po pitanjima iz intervjua. Sljedeća pitanja bila su postavljena samo ispitanicima koji **imaju** kućnog ljubimca.

1. pitanje: Koja je vrsta životinje tvoj kućni ljubimac?

Iako slovi da su mačke najzastupljenija vrsta kućnih ljubimaca, od šest ispitanika koji imaju kućnoga ljubimca, samo jedan ima mačku, a svi imaju psa.

2. pitanje: Voliš li se više igrati s kućnim ljubimcem ili igrice na računalu?

Svi se ispitanici više vole igrati s kućnim ljubimcem nego igrice na računalu. Time vidimo kako kućni ljubimci pozitivno utječu na djecu jer su kroz igru s njima djeca aktivnija dok računalne igrice mogu negativno utjecati na dijete, njegove aktivnosti i zdravlje.

3. pitanje: Brineš li se za svoga kućnoga ljubimca i kako?

Svi ispitanici koji imaju kućnoga ljubimca preuzimaju brigu o njemu ako roditelji nemaju vremena. Brinu se o tome imali li životinja hranu i vodu te ga po potrebi prošetaju ili se poigraju s njim. Dijete se time uči prepoznati tuđe potrebe, stječe radne navike, uči o brizi o drugima oko sebe te o odgovornosti.

4. pitanje: Igraš li se sa svojim kućnim ljubimcem kada si ti tužan?

Pet ispitanika odgovorilo je da se igraju jer ih kućni ljubimac oraspoloži. Jedan je odgovorio da se ne igra s kućnim ljubimcem kada je tužan. Djeci je kućni ljubimac često utočište u uvjetima pojačanog stresa i sigurna baza, također maženje kućnoga ljubimca smiruje, smanjuje anksioznost i depresivnost. Emocionalno snažna privrženost ljubimcima očituje se kroz promjenu negativnoga raspoloženja u pozitivno u društvu ljubimca.

5. pitanje: Je li te kućni ljubimac ikada ozlijedio?

Dva ispitanika odgovorila su potvrdno – „Skočio je na mene od sreće i ogrebao me.“, „Igrali smo se i ona je skočila na mene i ugrizla me za prst.“ Ostali su odgovorili da ih ljubimac nikada nije ozlijedio. Dijete treba pripremiti na dolazak kućnoga ljubimca i naučiti ga kako se ponašati prema njemu. Potrebno mu je objasniti da životinja osjeća bol i da se može uvrijediti ako se prema njima loše ponašamo.

6. pitanje: Pričaš li ponekad svojem ljubimcu?

Četiri ispitanika odgovorila su da pričaju svojem kućnom ljubimcu. Djeca često razgovaraju s ljubimcima kao sa sebi jednakima, a time se pospješuje vještina komunikativnosti i prepoznavanja neverbalnih znakova kojima životinje odgovaraju.

7. pitanje: Živi li tvoj kućni ljubimac s tobom u kući?

Potvrđeno je da su kućni ljubimci dio obitelji jer su četiri ispitanika odgovorila da kućni ljubimac živi s njima u kući, dok su ostali rekli da žive u dvorištu.

8. pitanje: Razljuti li te ponekada tvoj kućni ljubimac?

Četiri ispitanika odgovorilo je da ih kućni ljubimac ponekad razljuti. Kućni ljubimci mogu poslužiti za lakše izražavanje emocija, a uz reakciju odraslih djeca se uče kontrolirati ljutnju i bijes.

9. pitanje: Je li ti ikada uginuo kućni ljubimac ili nestao, kako si se osjećao?

Jednomu ispitaniku kućni ljubimac je uginuo i osjećao se jako tužno. Smrt ljubimca je za djecu bolno iskustvo. Način na koji se roditelji nose sa smrću ljubimca pomoći će djetetu da se i ono nauči nositi s njom i utjecat će na to kako će se dijete nositi sa smrću tijekom života.

10. pitanje: Operesh li ruke nakon igre s kućnim ljubimcem?

Što se tiče higijene, samo tri ispitanika opere ruke nakon igre s kućnim ljubimcem. Smatram da ostali nemaju naviku prati ruke nakon igre jer svoje kućne ljubimce smatraju ravnopravnim sebi te nisu upoznati s važnosti održavanja higijene.

11. pitanje: Je li tvoj kućni ljubimac cijepljen?

Svi su odgovorili da su njihovi kućni ljubimci cijepljeni.

12. pitanje: Kada bi otišao u drugi grad na odmor, bi li poveo svoga kućnoga ljubimca sa sobom?

Da su djeca emocionalno privržena kućnim ljubimcima pokazuje podatak da bi svi ispitanici povelili svoga kućnoga ljubimca kada bi išli na odmor u drugi grad. Separacija od objekta privrženosti mogla bi dovesti do anksioznosti.

Sljedeća pitanja bila su postavljena samo ispitanicima koji **nemaju** kućnog ljubimca.

1. pitanje: Zašto nemaš kućnoga ljubimca?

Neki su odgovori bili: „Tata ne želi psa.“ „Roditelji mi nisu baš kod kuće jer rade i na putu su.“ odnosno razlog zašto nemaju kućnoga ljubimca je jer im roditelji ne dopuštaju. Kućni ljubimci poput psa zahtijevaju vrijeme te ukoliko ga skrbnik nema ne preporučam uzimanje životinje kako ne bi došlo do zanemarivanja.

2. pitanje: Želiš li ga?

Svi žele kućnoga ljubimca. Međutim, ovisno o uzrastu i zrelosti djeteta roditelj bi trebao procijeniti je li dijete spremno preuzeti odgovornost za kućnoga ljubimca. Ukoliko nije spremno za psa, za njih bi bolje rješenje bio kućni ljubimac koji ne zahtijeva puno brige poput ptice, ribice ili zamorca.

3. pitanje: Koju vrstu životinje želiš za kućnoga ljubimca?

Najčešći ljubimac kojega žele je pas. Uz psa poželjna je i kornjača, hrčak, tigar, kunić, papiga, mačka i majmun.

4. pitanje: Voliš li se igrati s prijateljevim kućnim ljubimcem?

Svi se rado igraju s prijateljevim kućnim ljubimcem.

5. pitanje: Bi li se više volio igrati s kućnim ljubimcem ili igrice na računalu?

Ispitanici koji nemaju kućnoga ljubimca također bi se više voljeli igrati s kućnim ljubimcem, nego igrice na računalu.

6. pitanje: Je li te životinja ikada ozlijedila?

Svi ispitanici koji nemaju kućnoga ljubimca odgovorili su da ih životinja nije nikada ozlijedila.

Sljedeća pitanja bila su postavljena *svim* ispitanicima.

1. *pitanje: Kako se osjećaš kada netko tuče svoga kućnoga ljubimca?*

Svih dvanaest ispitanika odgovorilo je da se osjeća tužno kada netko tuče svoga ljubimca.

2. *pitanje: Kako se osjećaš kada slučajno udariš životinju?*

Također, svima je žao ako slučajno udare životinju.

3. *pitanje: Bi li dao svoj komad hrane napuštenoj životinji na ulici?*

Jedanaest ispitanika dalo bi komad svoje hrane napuštenoj životinji, a jedan ne bi.

4. *pitanje: Kako se osjećaš kada vidiš ozlijeđenu životinju?*

Svi su odgovorili da se osjećaju tužno. U odgovorima na prethodna četiri pitanja jasno se vidi da sva djeca imaju razvijen osjećaj empatije odnosno uživljavanja u emocije i stanja drugih ljudi te mogućnost suosjećanja. Smatra se da je ona jedna od temeljnih emocija i da je izrazito važna za zdrav emocionalni i moralni razvoj. Također, ona je preduvjet socijalizacije. Empatična djeca su uspješnija i zadovoljnija u školi te u socijalnim situacijama, imaju više prijatelja i osjećaju se zadovoljno. Djeca koja nisu naučila biti empatična kasnije često postaju hladne osobe koje imaju problema u ostvarivanju zdravih veza sa ostalim ljudima. Oni tada druge ljude ne razumiju pa s njima ni ne suosjećaju.

5. *pitanje: Kada vidiš psa ili mačku na ulici, priđeš li im i pomaziš ih?*

Deset ispitanika često priđe psu ili mački na ulici, dok dva ne. „Možda je pas bolestan ili grize.“

6. *pitanje: Misliš li da se lako brinuti o kućnom ljubimcu?*

Devet ispitanika odgovorilo je da misle da nije, dok su tri odgovorila da misle da je.

7. pitanje: *Misliš li da životinje razumiju ljude?*

Svi misle da životinje razumiju ljude.

8. pitanje: *Bi li volio imati životinju u razredu?*

Deset bi ispitanika voljelo imati životinju u razredu. „Bilo bi fora imati psa“, „Voljela bih mačku da se igramo“, „Htjela bih majmunčića“, „Volio bih da imamo neku pticu. Zato što bih imao zanimaciju pod odmorom“, dok su dva ispitanika odgovorila da ne bi jer se to ne smije i zato što je to zlostavljanje životinja. U nekim školama imaju razrednoga kućnoga ljubimca. Djeca preuzimaju brigu o njoj te time uče o odgovornosti za druga živa bića i svijesti o važnosti ispunjavanja obveza prema kućnim ljubimcima te poticanja ljubavi prema istima.

Pregledavajući diplomske radove sličnih tema, uvidjela sam da se smo svi došli do zaključka da su životinje izvrsne za ljude. Sandra Šepčić u svojem diplomskom radu *Terapijski i rehabilitacijski psi* iznosi da dijete pomoću životinje razlikuje svijet oko sebe, podiže samopouzdanje, osjećajnost, moralnost, ustrajnost i odgovornost te potiče komunikaciju i inteligenciju. Također, poput mene, došla je do zaključka da životinje kod djece smanjuju anksioznost, usamljenost, pobuđuju osjećaj za druge i često djeci postaju najbolji prijatelji. Navodi da terapijski psi potiču razvojne procese kod osoba s teškoćama u razvoju, pomažu pri različitim radnjama kao što su kretanje, dodavanje predmeta, pomažu u svakodnevnim zadacima i drugo, ovisno o individualnim potrebama djeteta. Rehabilitacijski pas svakodnevno pomaže svom korisniku te mu omogućava ostvarenje nezavisnijeg i kvalitetnijeg života.

Da kućni ljubimci djeluju pozitivno na djecu potvrdila je i Anastazija Azenić u svojem diplomskom radu *Odgojno-obrazovna uloga kućnih ljubimaca*. Smatra da su šetnjama parkom s kućnim ljubimcem i izlaženje u prirodu djeca aktivnija, više borave na svježem zraku, te manje vremena provode pred televizorom ili računalom. Također navodi roditelji trebaju dobro razmisliti prije nego što dovedu životinju u kuću te da trebaju biti svjesni odgovornosti i mogućih rizika.

7. ZAKLJUČAK

Pripitomljavanje životinja bio je dug proces. Od divljih životinja koje su napadali ljudi nastali su kućni ljubimci koji dijele suživot i stanište s ljudima. Život ljudi i životinja je sličan jer objema vrstama potrebni su hrana i voda, partner za razmnožavanje, moramo rješavati probleme s kojima se svakodnevno susrećemo i izbjegavati opasnosti i neprijatelje. U 20. st. kućni ljubimci postali su općeprihvaćeni pa su tako dobili i svoja prava. U hrvatskom zakonu postoji niz zabrana kojim se štite životinje. Iako svatko može imati kućnoga ljubimca, ljudi bi prije uzimanja trebali razmisliti o tome zašto ga žele. Oni su velika odgovornost te, osim osnovnih potreba, zahtijevaju pažnju i ljubav. Kućni ljubimci daju osjećaj povezanosti i sigurnosti te nam omogućuju da se osjećamo voljeno, a donose brojne dobrobiti za zdravlje čovjeka.

U provedenim intervjuima s djecom mlađe školske dobi saznala sam da je najzastupljeniji kućni ljubimac pas, a zatim mačka koji žive s njima u domu. Osim domaćih životinja, djeca za kućne ljubimce žele i egzotične poput majmuna i tigra. Djeca koja nemaju kućnoga ljubimca ga žele, ali im roditelji ne dopuštaju zbog manjka vremena ili drugih uvjeta. Ispitanicima je draža igra s kućnim ljubimcem nego na računalu što je vrlo važno za današnje doba u kojemu su djeca od malena naučena na tehnologiju koja može biti štetna ako nije ograničena. Djeca preuzimaju brigu o svojem ljubimci čime stječu radne navike, uče o brizi o drugima oko sebe i odgovornosti. Kućni ljubimac ih oraspoložuje što potvrđuje da kućni ljubimac djetetu pruža osjećaj podrške i sigurno utočište. Ono želi i traži blizinu i društvo svojih ljubimaca, a u njegovom društvu negativno raspoloženje mijenjaju u pozitivno. Djeca imaju razvijen osjećaj empatije jer se osjećaju tužno ili loše kada slučajno udare životinju ili vide ozlijeđenu životinju. Smatram da bi ljubimac u razredu pozitivno djelovao na razrednu atmosferu, a i djeca ga žele. Kada uzmemo u obzir američko istraživanje koje je pokazalo da su se negativni oblici ponašanja djece s ADHD-om značajno smanjili, a samopoštovanje povećalo u interakciji s životinjama, učitelji bi trebali razmisliti o toj opciji.

Smatram da sam u provedenom istraživanju utvrdila da djeca osjećaju snažnu privrženost kućnim ljubimcima te da kućni ljubimci imaju pozitivan utjecaj i veliku ulogu u odgoju djece mlađe školske dobi.

8. LITERATURA

1. Krizmanić, M. (2016.) *O životinjama i njihovim ljudima*. Zagreb: V.B.Z. d.o.o.
2. Mužić, V. (1977.) *Metodologija pedagoškog istraživanja*. Sarajevo: Svjetlost
3. Smojver-Ažić, S. (2010.) Uloga kućnih ljubimaca u socioemocionalnom razvoju djece školskog uzrasta. *Napredak Vol. 151, No. 2*, 171-194. pribavljeno 20.8.2016. s <http://hrcak.srce.hr/82846>
4. Agencija za odgoj i obrazovanje, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (2013.) *Priručnik za učitelje i stručne suradnike u razrednoj nastavi – Zdravstveni odgoj*. Zagreb.
5. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (2006.) *Nastavni plan i program za osnovnu školu*. Zagreb.
6. Šepčić, S. (2015.) *Terapijski i rehabilitacijski psi*. Diplomski rad. FOOZOS
7. Azenić, A. (2016.) *Odgojno-obrazovna uloga kućnih ljubimaca*. Diplomski rad. FOOZOS

Mrežne stranice:

6. <http://www.zakon.hr/z/257/Zakon-o-zaštiti-životinja>
7. <http://www.prijatelji-zivotinja.hr/index.hr.php?id=2750>
8. <http://www.plivazdravlje.hr/aktualno/clanak/16964/Bolest-macjeg-ogreba.html>
9. <http://www.tportal.hr/lifestyle/zdravlje/310516/Znate-li-koje-bolesti-mozete-dobiti-od-kucnih-ljubimaca.html>
10. <http://www.hvz.hr/potrazni-psi-u-vatrogastvu>

9. PRILOZI

Popis slika:

Slika 1. Evolucija pasa

<http://officialhuskylovers.com/evolution-of-wolf-into-dogs>, 18.11.2016.

Slika 2. Razvoj kućnih ljubimaca

<http://burnspet.co.uk/petcare/burns-pet-nutrition-advice/evolution.html>, 18.11.2016.

Slika 3. Isječak iz filma Hatchiko

<http://heartlandfilm.org/movies/hachi-a-dogs-tale> , 11.11.2016.

Slika 4. Higijena ruku kao prevencija bolesti

<http://www.mnn.com/health/healthy-spaces/questions/how-hot-does-water-need-to-be-when-you-wash-your-hands> 18.11.2016.

Slika 5. Bernardinac

<http://ljubiteljipasa.com/2016/01/12/bernardinac-najpopularniji-pas-koji-spasava-ljude>
18.11.2016.

Slika 6. Policijski pas

<http://www.policija.hr/52340.aspx> 18.11.2016.

Slika 7. Vatrogasni pas

<http://www.hvz.hr/potrazni-psi-u-vatrogastvu> 18.11.2016.

Slika 8. Pas vodič štene

<http://guidedogs.blogspot.hr/2013/12/alumni-connections-in-gratitude-gift-of.html> 18.11.2016.

Slika 9. Najčešći kućni ljubimci

<http://celloplexskincare.com/> 18.11.2016.

Slika 10. Autistična djevojčica i terapijska mačka

<http://www.boredpanda.com/thula-therapy-cat-autistic-artist-iris-grace/> 18.11.2016.

Slika 11. Mačka kao kućni ljubimac u razredu

<https://www.thinglink.com/scene/639105256252243969> 18.11.2016.